

MÅNADENS SJUKDOM

TUBERKULOS

Tuberkulos är en av de mest spridda sjukdomarna i världen och man räknar med att cirka 1/3 av jordens befolkning är smittad, framförallt i Afrika och Asien. Varje år insjuknar cirka 9 miljoner människor, och två miljoner dör i tbc. Sjukdomen är en *zoonos*, d.v.s. den kan smitta mellan djur och människa. Smittan kan vara livslång och i vissa länder finns en utbredd antibiotika-resistens hos tuberkulosbakterien. Den ”klassiska” tuberkulosen hos människa, lungsot, orsakas av *Mycobacterium tuberculosis* men även nötkreaturens *Mycobacterium bovis* kan ge tbc. En tredje bakterie, *Mycobacterium avium*, smittar framförallt fåglar men kan orsaka tuberkulos-liknande förändringar i lymfknutorna hos gris (så kallad aviär eller fågel-mykobakterios) och kan också ge sjukdom hos människor med kraftigt nedsatt immunförsvar eller vissa kroniska lungsjukdomar. Barn kan drabbas av en lindrig form av aviär mykobakterios med inflammation i lymfknutorna. Grisar uppvisar oftast inte några kliniska symptom. En speciell art, *M. avium* spp. *paratuberculosis*, orsakar paratuberkulos hos framförallt idisslare.

I början av 1900-talet var tuberkulos en vanlig sjukdom i Sverige med hög dödlighet. Smittan spreds framförallt från människa till människa eller via opastöriserad mjölk från smittade kor, får eller getter. *M. bovis* utrotades från svenska mjölkbesättningar och Sverige har under många år haft en förhållandevis låg förekomst av tbc. I nuläget rapporteras cirka 500 nya fall per år, merparten finns bland den utrikesfödda befolkningen medan enstaka fall är personer över 65 år som smittats som unga. Med öppnare gränser och ökad rörlighet bland befolkningen, liksom en ökad införsel av exotiska djurslag, ökar dock risken för att infektionen skall spridas. Tuberkulos kan spridas från infekterade djur till gris och människa via utfodring med okokt kött-avfall, opastöriserad mjölk och mjölkprodukter, eller med avföring. Människor med akut sjukdom kan smitta varandra eller djur via hosta. Grisar som har kontakt med infekterade nötkreatur kan även smittas med paratuberkulos, även om denna sjukdom tack vare bekämpning är ovanlig i Sverige. *M. avium* sprids vanligen via fåglar och förekommer då och då hos svenska grisar.

Förändrade lymfknutor på grund av aviär mykobakterios hittas ibland hos friska grisar vid besiktningen på slakteriet men flera andra bakterier kan också ge likartade förändringar. Smittan kan ligga kvar länge i marken och har hittats i kycklingburar som stått tomma i flera år. Nedsmittad jord, torv, spån och liknande är troligen en vanlig smittväg till gris. Bakterien avdödas vid upphettning till 77°C i 30 minuter.

Människor med aktiv tbc skall inte ha kontakt med grisar eller andra djur. Diagnosen hos gris baseras vanligen på besiktningsfynd på slakteriet som följs upp med olika specifika diagnostiska metoder. Tuberkulin-test kan användas på levande grisar men detta görs inte normalt. Det finns ingen specifik behandling hos gris. Förebyggande undviks kontakt med fåglar och möjligen kan man undvika att använda torv eller spån som strömedel för att undvika aviär mykobakterios.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se